

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 83 0 Rs 036815 20 Rev
Banjaluka, 16.3.2021. godine

Vrhovni sud Republike Srpske, u Banjaluci, u vijeću sastavljenom od sudija: Violande Šubarić, kao predsjednika vijeća, Biljane Tomić i Gorjane Popadić, kao članova vijeća u pravnoj stvari tužitelja, D.M. iz Z., koga zastupa punomoćnik S.R., advokat iz Z., protiv tuženog DOO A. Z., koga zastupa punomoćnik J.G., advokat iz Z., radi utvrđenja nezakonitosti odluke iz radnog odnosa – mobinga, vrijednost predmeta spora: 40.000,00 KM, odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Bijeljini broj: 83 0 Rs 036815 19 Rsž od 10.3.2020. godine, na sjednici održanoj 16.3.2021. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Odbija se zahtjev tuženog za naknadu troškova sastava odgovora na reviziju u iznosu od 1.316,25 KM.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Zvorniku broj: 83 0 Rs 036815 18 Rs od 15.7.2019. godine poništena je ponuda za zaključenje Aneksa II broj: od 27.7.2017. godine i Aneks broj I na ugovor o radu broj: ... od 13.11.2015. broj: ... od 09.8.2017. godine, te je obavezan tuženi da tužitelja rasporedi na poslove i zadatke koje je obavljao prije zaključenja Aneksa broj I na ugovor o radu broj: ... od 13.11.2015. broj ... od 09.8.2017. godine ili druge poslove i zadatke u skladu sa njegovim stručnim i radnim sposobnostima u skladu sa zakonom i da mu isplati razliku manje isplaćene plate od 08.8.2017. godine do 31.8.2017. godine u iznosu od 1.331,15 KM, a od 01.9.2017. godine za svaki mjesec po 1.470,00 KM do rasporeda na odgovarajuće poslove i zadatke, sa zakonskim zateznim kamatama po isteku svakog mjesecu od 10. za prethodni mjesec sve do isplate (stav I).

Odbijeni su zahtjevi tužitelja:

Da se utvrdi da je tuženi putem lica zaposlenih kod tuženog vršio mobing i diskriminaciju nad radnikom D.M., diplomiranim inženjerom tehnologije, na taj način što su ga u dužem vremenskom periodu počev od 2016. godine do dana podnošenja tužbe 08.02.2018. godine svojim radnjama psihički zlostavljali, ponižavali, ugrožavali zdravlje, ugled, čast, ljudsko dostojanstvo, profesionalni integritet, stavljali ga u neravnopravan položaj, vršili njegovu radnu izolaciju i degradaciju što je sve kod tužitelja izazvalo veliki psihički stres i neprijateljsko i ponižavajuće okruženje uslijed kojih radnji je tužitelju narušeno zdravlje te je pretrpio i trpi velike duševne patnje i bolove;

Da se utvrdi da je tuženi svim prethodno navedenim radnjama putem svojih rukovodećih zaposlenika, vršio dugotrajni mobing nad tužiteljem, radnikom kod tuženog, predviđenih članom 5 Zakona o radu i članom 4 stav 4 Zakona o zabrani diskriminacije, vršeći psihičko zlostavljanje, poniženje s ciljem ugrožavanja njegove časti, ugleda, ljudskog dostojanstva i

integriteta te degradaciju radnih uslova i profesionalnog statusa tužitelja, uslijed kojih radnji je kao posljedica mobinga tužiocu ugroženo zdravstveno stanje;

Da se zabrani tuženom da dalje vrši mobing nad tužiteljem, navedenim i drugim radnjama iz presude i naloži obustava svih radnji koje je tuženi preduzima i preduzima prema tužitelju i uspostava normalnih uslova za rad uz prijetnju zakonskih posljedica;

Da se obaveže tuženi da tužitelju zbog izvršenog sistematskog, planskog i organizovanog dugotrajnog mobinga, zbog pretrpljenih duševnih bolova, povrede časti, ugleda, slobode prava ličnosti i oštećenog zdravlja umanjnjem životne aktivnosti, isplati nematerijalnu štetu u iznosu od 20.000,00 KM, sa zakonskim zateznim kamatama počev od dana donošenja presude do konačne isplate, i da nadoknadi troškove postupka (stav II).

Obavezan je tužitelj da tuženom nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 464,00 KM, te su odbijeni zahtjevi parničnih stranaka za nadoknadu troškova parničnog postupka preko dosuđenih iznosa (stav III).

Presudom Okružnog suda u Bijeljini broj: 83 0 Rs 036815 19 Rsž od 10.3.2020. godine, žalba tuženog je usvojena i prvostepena presuda preinačena u dosuđujućem dijelu i odluci o troškovima postupka (stav I i III izreke presude), tako što je i ovaj zahtjev tužitelja odbijen u cjelosti, a tužitelj obavezan da tuženom nadoknadi troškove parničnog postupka, u iznosu od 3.320,00 KM, dok je odbijena žalba tužitelja i prvostepena presuda u preostalom dijelu (stav II izreke presude) potvrđena, te je obavezan tužitelj da tuženom, na ime troškova žalbenog postupka, isplati iznos od 437,50 KM.

Blagovremenom revizijom tužitelj pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se osporena presuda ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje, ili da se preinači osporena presuda u dijelu kojim je usvojen tužbeni zahtjev tužitelja i žalba tuženog odbije, a u dijelu koji se odnosi na odbijanje žalbe tužitelja, da se obje nižestepene presude ukinu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Tuženi je odgovorio na reviziju i predložio da se revizija odbije kao neosnovana, a tužitelj obaveže da mu naknadi troškove sastava odgovora na reviziju.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da se utvrdi da je tuženi, putem svojih zaposlenika, nad njim provodio diskriminaciju i mobing; da se ponište ponuda i Aneks ugovora o radu (bliže označeni u izreci prvostepene presude); da se zabrani tuženom da vrši mobing nad tužiteljem i da tužitelju obezbjedi radnopravni status koji je imao prije stavljanja ponude i zaključenja predmetnog Aneksa ugovora o radu, te mu isplati razliku plate (u iznosima navedenim u izreci prvostepene presude) i naknadi mu nematerijalnu štetu u iznosu od 20.000,00 KM.

Odlučujući o zahtjevima tužitelja, po provedenom dokaznom postupku i na osnovu nespornih navoda parničnih stranaka, prvostepeni sud je utvrdio: da je tužitelj zaposlen kod tuženog; da je po struci diplomirani tehnolog – VII stepen stručne spremlje; da je kod tuženog u periodu od 2013. godine obavljao poslove direktora sektora proizvodnje glinice, vodećeg inženjera službe za modernizaciju i razvoj, a zatim vođe Tima za strateško planiranje razvoj i obuku; da je ovaj tim svoje zadatke obavio – izradio plan strateškog planiranja, koji Upravni odbor nije usvojio; da je Upravni odbor tuženog donio odluku o izmjeni organizacione šeme, nakon čega je tužitelju dao ponudu (27.7.2017. godine) koja je predmet ovog spora, za

zaključivanje Aneksa ugovora o radu; da se ponuda odnosi na radno mjesto Koordinatora za obuke u sektoru integrisane zaštite, za koje je predviđen VII stepen stručne spreme, zanimanje tehničkog smjera i radno iskustvo od 24 mjeseca; da je poslove obuke tužitelj obavljao i kao vođa Tima, a da novoponuđeno radno mjesto ne sadrži poslove i zadatke strateškog planiranja i utoliko se razlikuju od poslova i zadataka koje je ranije obavljao; da je plata ovog radnog mjesta 1.200,00 KM (bez minulog rada), a da je tužitelj prije toga imao platu u visini od 2.670,00 KM; da je tužitelj potpisao ponuđeni Aneks ugovora o radu i sada obavlja poslove na koje je raspoređen; da su preostali članovi Tima za strateško planiranje razvoj i obuku upućeni na druge poslove – S.B. koji je diplomirani mašinski inženjer na mjesto direktora sektora u sektoru energetike, M.M., takođe diplomirani mašinski inženjer na mjesto glavnog inženjera za strateško planiranje i da na tim mjestima ostvaruju veću platu od tužitelja; da su dva člana tima penzionisana; da je tužitelj na navedenu ponudu odnosno Aneks ugovora o radu izjavio žalbu (25.01.2018. godine) i da je takvu njegovu žalbu Upravni odbor tuženog odbio; da je tužitelj cijenjen stručnjak i radnik sa dugogodišnjim iskustvom na odgovornim poslovima.

Na temelju navedenih činjenica, nalazeći da su dostavljeni pismeni razlozi u ponudi za zaključenje aneksa ugovora o radu (čije poništenje se traži u ovom postupku) uopšteni i da ponuda nije dovoljno obrazložena, prvostepeni sud udovoljava dijelu zahtjeva tužitelja, kao u stavu prvom svoje odluke, pozivom na odredbu člana 189. Zakona o radu („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj: 1/16 i 66/18 – u daljem tekstu: ZR). Ostale zahtjeve tužitelja odbija uz obrazloženje da se iz samih navoda tužitelja (bez obzira na njegov subjektivni osjećaj), a ni iz drugih izvedenih dokaza, ne može zaključiti da se u konkretnom slučaju radi o vjerovatnoj diskriminaciji, niti o mobingu o čemu govori odredba člana 2. i člana 4. Zakona o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“ br. 59/09 i 66/11 – u daljem tekstu: ZZD) i član 24. stav 5. ZR.

Odlučujući o žalbama stranaka, drugostepeni sud prihvata činjenična utvrđenja prvostepenog suda koja se, saglasno odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 – u daljem tekstu: ZPP), ne mogu pobijati revizijom. Podržava stav prvostepenog suda da tužitelj nije učinio vjerovratnim da se u konkretnom slučaju radi o diskriminaciji ili mobingu, slijedom čega odbija njegovu žalbu, a usvaja žalbu tuženog, preinačava prvostepenu presudu, u dijelu kojim je udovoljeno zahtjevima tužitelja, tako što i te zahtjeve odbija, sa obrazloženjem da tuženi, nudeći tužitelju drugo radno mjesto, odnosno zaključenje aneksa ugovora o radu, nije postupio suprotno odredbama člana 170, 171. i 172, te člana 120. ZR.

Drugostepeni sud nije pogriješio kada je odbio zahtjev tužitelja da se poništi naprijed opisana ponuda za zaključenje aneksa ugovora o radu (koja, kako pravilno ističe drugostepeni sud i ne može biti predmet pobijanja u radnom sporu, u kojem se odlučuje o zakonitosti konačne odluke poslodavca kojom se vrijeđa neko pravo radnika), kao i zahtjev za poništenje predmetnog Aneksa ugovora o radu, a posljedično tome i kada je odbio ostale zahtjeve tužitelja kojima je bilo udovoljeno stavom prvim prvostepene presude.

Radnik može biti raspoređen na drugo radno mjesto kod poslodavca koje odgovara njegovoj stručnoj spremi i iskustvu stečenom radom (član 172. stav 1. ZR). Radi rasporeda na drugo radno mjesto, u skladu sa naprijed citiranim zakonskom odredbom, poslodavac može radniku da ponudi izmjenu sadržaja ugovora o radu – aneks ugovora (član 170. stav 1. tačka 1. ZR). Uz ponudu za zaključenje aneksa ugovora, poslodavac je dužan da radniku, u pisanom obliku, dostavi i razloge za ponudu, rok u kome radnik treba da se izjasni o ponudi i pravne posljedice koje mogu da nastanu odbijanjem ponude (član 171. stav 1. ZR).

Primjenom naprijed citiranih zakonskih odredbi, nakon što je, po izvršenom poslu, rasformiran Tim za strateško planiranje razvoj i obuku, čiji vođa je bio tužitelj, po prirodi stvari, nametnula se potreba da tužitelj bude raspoređen na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno da mu se ponudi izmjena sadržaja ugovora o radu (aneks ugovora). Odgovarajućim poslom smatra se posao za čije se obavljanje zahtjeva ista vrsta i stepen stručne spremlje koji su utvrđeni osnovnim ugovorom o radu (analogna primjena člana 170. stav 2. ZR).

Tužitelju je dostavljena takva ponuda uz obrazloženje da je do nje došlo zbog potrebe rasporeda na drugo radno mjesto, a iz razloga izmjene unutrašnje organizacije i sistematizacije radnih mjesta – organizacione šeme društva, usvojene odlukom Upravnog odbora broj: ... i bolje iskorištenosti radnika, odnosno njegovog znanja i radnog iskustva. I po ocjeni ovog suda, ovakva ponuda je obrazložena dovoljnim i jasnim razlozima koje ima u vidu citirana odredba člana 171. stav 1. ZR. Prema iskazu svjedoka M.S. (na čiji prijedlog je tužitelj ponovo, 2013. godine, primljen na rad kod tuženog) tužitelj je rekao da je star za proizvodnju, slijedom čega je imenovan za vođu Tima za strateško planiranje razvoj i obuku. Kada se ima u vidu da je i tuženi tvrdio, kao i svjedok R.F. (koje tvrdnje tužitelj nije negirao, niti dokazivao suprotno), da se tužitelj htio riješiti proizvodnje i da je i sam tražio da se bavi poslovima obuke, te da je u žalbi od 25.01.2018. godine, izjavljenoj protiv spornog aneksa, tražio njegovu izmjenu samo „u smislu povećanja plate primjerene mojim stečenim višedecenijskim znanjima i uspješno obavljenim visokorangiranim poslovima u oblasti kojom se bavi naša organizacija“, a nije prigovarao opisu posla za radno mjesto - koordinatora za obuke u sektoru integrisane zaštite (na koje je raspoređen), nameće se zaključak da je takav raspored i takav posao, odgovarao i samom tužitelju i da nije bio zadovoljan samo platom. Budući da navedeno radno mjesto odgovara stručnoj spremi tužitelja, te da posjeduje i sve druge karakteristike i sposobnosti za obavljanje povjerenog mu posla, koji je i ranije obavljao u okviru Tima za strateško planiranje razvoj i obuku, pa ga može obavljati bez teškoća i dodatnog napora, raspored na ovo radno mjesto se čini pravilnim i zakonitim, a takav zaključak drugostepeng suda nije doveden u sumnju ni revizionim navodima tužitelja.

Prema odredbi člana 19. stav 1. ZR radnik ne može biti stavljen u neravnopravan položaj kod ostvarivanja prava po osnovu rada zbog rase, etničke pripadnosti, boje kože, pola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja i ubjeđenja, socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva ili nečlanstva u sindikatu ili političkoj organizaciji, tjelesnog i duševnog zdravlja i drugih obilježja koja nisu u neposrednoj vezi sa prirodom radnog odnosa. Ovom odredbom je, dakle, ustanovljena zabrana povrede jednakog tretmana.

Odredbom člana 24. stav 5. ZR mobing je definisan kao specifičan oblik ponašanja na radnom mjestu, kojim jedno ili više lica sistematski, u dužem vremenskom periodu, psihički zlostavlja ili ponižava drugo lice s ciljem ugrožavanja njegovog ugleda, časti, ljudskog dostojanstva i integriteta.

Prema odredbi člana 4. stav 3. ZZD mobing je oblik nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koji podrazumjeva ponavljanje radnji koje imaju ponižavajući efekat na žrtvu čija je svrha i posljedica degradacija radnih uslova ili profesionalnog statusa zaposlenog.

Tužitelj je u ovoj parnici, saglasno odredbi člana 12. stav 1. pod a), b) i c). ZZD, kumulirao više antidiskriminacijskih tužbi tako što se njegov zahtjev sastoji od tužbe za utvrđenje diskriminacije i mobinga (deklaratorni antidiskriminacijski zahtjev), tužbe za zabranu (prohibitivni zahtjev) i za otklanjanje diskriminacije i mobinga (restitutivni zahtjev), te tužbe za naknadu štete (kondemnatorni, reparacijski zahtjev).

Pri tome, u navodima tužbe, a ni stavljenim tužbenim zahtjevom, tužitelj nije jasno nabrojao i opisao radnje u kojima se ogleda diskriminacija ili postojanje mobinga. Istina, isticao je, a to ponavlja i u reviziji, da je tuženi ignorisao posao koji je uradio Tim za strateško planiranje razvoj i obuku, a i njega kao radnika; da ga je zadržao na radnom mjestu vođe tima još šest mjeseci nakon što je Tim rasformiran; da ga je rasporedio na radno mjesto koje je „osmišljeno“ za konkretne potrebe; da mu je određena znatno niža plata nego ostalim članovima Tima koji su sa njim radili; da ga je tuženi ignorisao i na novom radnom mjestu, pa u tim radnjama vidi elemente diskriminacije i mobinga.

Tačno je da Upravni odbor tuženog nije usvojio Strateški plan koji je izradio Tim za strateško planiranje razvoj i obuku kojim je rukovodio tužitelj, ali ta okolnost, sama za sebe ne predstavlja diskriminaciju, niti mobing. Ovo pogotovo kod činjenice da se po ovom planu, kako tvrde neki svjedoci, provode određene aktivnosti.

Kod činjenice da je tužitelj, kako i sam kaže, sa ostalim saradnicima i nadređenim rukovodiocima komunicirao na razne načine, između ostalog i usmeno, okolnost da nije odgovoreno na svaki njegov i-mail, kao i ostali uopšteni i nedovoljno objektivizirani navodi o tome da je bio ignorisan, ne dokazuju da se radi o mobingu ili diskriminaciji.

Istina, on je još pola godine ostao na radnom mjestu vođe Tima za strateško planiranje razvoj i obuku, nakon što je taj Tim rasformiran i primao je platu tog radnog mjesta, ali je to bilo u njegovu korist, a ne na štetu. Uostalom, on nije prigovarao, saglašavao se sa takvim stanjem i takvim svojim radnopravnim statusom, a intervenisao je i izjavio žalbu tek nakon što je, spornim Aneksom, raspoređen na drugo radno mjesto.

Tokom postupka tužitelj nije dokazao tvrdnju da je radno mjesto koordinatora za obuke u sektoru integrisane zaštite (na koje je raspoređen) osmišljeno samo da bi on bio šikaniran. Ovo naročito kada se ima u vidu da je on i ranije u okviru Tima za strateško planiranje razvoj i obuku obavljao poslove obuke. Takođe nije dokazao da je ovo radno mjesto podcjenjeno, odnosno da je za isto trebalo odrediti višu platu.

Okolnost da su ostali članovi Tima za strateško planiranje razvoj i obuku, nakon što je isti rasformiran, dobili platu višu od tužitelja takođe ne dokazuje da je tužitelj diskriminisan. Plata se, saglasno odredbi člana 120. stav 1. ZR, ostvaruje u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu i radnicima se garantuje jednaka plata samo za isti rad ili rad iste vrijednosti koji ostvaruju kod poslodavca (stav 2.), a rad iste vrijednosti, suprotno tvrdnji revidenta, ne određuje samo isti stepen stručne sprema - obrazovanja, nego i znanje i sposobnost, odnosno rad u kome je ostvaren jednak radni doprinos uz jednaku odgovornost (stav 3.). Zato se plata tužitelja, koji je diplomirani inženjer tehnologije i plate druga dva radnika, koji su diplomirani inženjeri mašinstva, ne mogu porediti.

Prema citiranim odredbama ZR i ZZD, mobing predstavlja patološku komunikaciju na radnom mjestu, koju sistematski upućuje jedna ili više osoba ka jednoj osobi koja je tokom mobinga izložena psihičkom zlostavljanju i stavljena je u bespomoćnu i bezizlaznu situaciju, gdje je zadržana sredstvima konstantnih aktivnosti mobinga. Mobing podrazumjeva da se proces diskriminacije vrši u dužem vremenskom periodu i nije ograničen na osnove iz člana 19. ZR. Uspjeh tužbenog zahtjeva uslovljen je dokazanim činjenicama: da napadi traju duže vrijeme (pri čemu te aktivnosti koje su upotrebljene u negativnom kontekstu, nemaju uvijek same po sebi čisto negativan karakter), da postoji namjera od strane počinioca zlostavljanja na radu, koja se realizuje u određenim vremenskim razmacima i u kontinuitetu, da postoji uzročna veza između štetnog ponašanja i štetne posljedice.

Naprijed utvrđeno činjenično stanje, kako je naprijed izloženo, ne dokazuje postojanje radnji, ni do stepena vjerovatnoće, koje bi se mogle karakterisati kao radnje diskriminacije ili mobinga.

Dakle, prema činjeničnom utvrđenju nižestepeni sudova, koje je, suprotno tvrdnji revidenta, zasnovano na pravilnoj ocjeni izvedenih dokaza (član 8. ZPP), tužitelj nije učinio vjerovatnim da je tuženi u dužem vremenskom periodu ponavljao radnje koje imaju karakter mobinga (jer u tom pravcu ima samo njegov iskaz dat u svojstvu parnične stranke), koje su bile usmjerene ka njegovom psihičkom zlostavljanju i čija je namjera bila profesionalna degradacija statusa tužitelja. Drugačije rečeno, tužitelj nije dokazao da se radi o postupanju tuženog koje ima elemente mobinga (bez obzira da li se radi o radnjama tuženog koje su utemeljene u zakonu, jer eventualna nezakonitost istih može biti predmet drugog postupka i ne mora sadržavati elemente mobinga), pa njegov zahtjev po ovom zakonskom osnovu nije osnovan.

Tužitelj nije dokazao da je njegov zahtjev osnovan, ni iz osnova diskriminacije, jer nije dokazao da je do stavljanja u nejednak položaj došlo zbog jednog od zabranjenih osnova, niti se u navodima tužbe poziva na to da je postupanje tuženog zasnovano na jednoj od zabranjenih osnova (član 2. stav 1. ZZD i član 19. ZR). Naime, prema odredbi člana 2. ZZD, zaštićeni osnovi predstavljaju ključni element diskriminacije i različito tretiranje osoba postaje diskriminacija samo ukoliko se zasniva na jednom od zaštićenih osnova (po osnovu rase, jezika, vjere, etničke pripadnosti i dr.).

Prema tome, kad se prihvati činjenični osnov iz nižestepeni presuda, tužitelj nije učinio vjerovatnim da je bio izložen mobingu ili diskriminaciji od strane tuženog, niti je jasno i vremenski opredjeljeno naveo radnje koje bi predstavljale takvo ponašanje, pa se time njegovi zahtjevi - za utvrđenje postojanja diskriminacije i mobinga, zabranu vršenja diskriminacije i mobinga, otklanjanje posljedica i naknadu štete, u cjelosti čine neosnovanim, kako pravilno i argumentovano obrazlaže i drugostepeni sud, odgovarajući na sve relevantne žalbene navode.

Kod takvog stanja stvari, ni ostali revizioni navodi nisu mogli ishoditi drugačiju odluku, slijedom čega je reviziju valjalo odbiti temeljem odredbe člana 248. ZPP.

Odbijen je zahtjev tuženog za naknadu troškova sastava odgovora na reviziju, jer se ne radi o nužnom trošku koji ima u vidu odredba člana 387. stav 1. ZPP. Ovo tim prije što su u odgovoru uglavnom ponovljeni navodi koji su isticani i tokom postupka.

Predsjednik vijeća
Violanda Šubarić

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić